

Do bratislavskej Bibiany, medzinárodného domu umenia pre deti sa nastahovali nezvyčajní obyvatelia. Na sklonku novembra tu pod názvom **Vstúpte prosím...** otvorili výstavu bábok zo zbierky Ing. Igora Rymarenka. V tejto zaujímavej expozícii sa môžete stretnúť s kráľmi, princeznami, Janičkom a Marienkou, gasparkom, rôznymi zvieratkami i ďalšími sympatickými bytostkami. Nie sú veľké, väčšinou merajú iba 25 centimetrov, ale o to milši je ich vzhľad a obľeba. Výstava potrvá do 26. januára 1992.

K rodinným divadielkam voľakedy neodmysliteľne patrili dekorácie, ktoré aj po desiatkach rokoch prezrádzajú zručnosť svojich tvorcov. Počádzajú najmä z Čiech (z čias 1. republiky), odkiaľ ich do našich rodín, škôl a spolkov – Matice slovenskej, Živeny, Sokola i ďalších, prinášali kočovní herci a učители. Bábkové divadlo zohrávalo v českom kultúrno-spoločenskom živote významnú úlohu. Svoju pozornosť mu venovali aj známi výtvarníci – M. Aleš, prof. K. Kabrle, akad. sochár Raus a mnohí ďalší, ktorí vytvorili pre bábkové divadlo originálne dekorácie.

Výstava predstavuje výber z približne 300 bábok z kolekcie pána Rymarenka. V jednej z miestností vás privíta nezvyčajný putač: Ja byvam tu, v peklo. Do tohto „pekelného kutika“ sa prichýlili čerti a čertici, rôzni draci, smrtky, strigy a ježibaby. Nechýbajú ani refaze či symbolicky červený plameň. Vo vedľajšej miestnosti čaká na malých návštevníkov zopár bábok, s ktorými sa môžu pohrať, vyskúšať si, ako možno vlastnými rukami oživiť gasparka, princeznu, vodníka alebo iné postavky z rozprávok. Na veľkom stole je pripravený papier a ceruzky. Stačí si len sadnúť a nakresliť, čo sa komu najviac páči, čo ho zaujalo.

Starostliví organizátori nezabudli ani na živé predstavenia s marionetami. Pôvodne ich mali hrať poslucháči bábkoherectva na VSMU v Bratislave, ale študijné povinnosti im to nedovolili. Pohotovo ich „zastúpili“ Ján Kocman, čerstvý maturant na strednej umelecko-priemyselnej škole, odbor rezbarstvo. A že tu nie sú priame súvislosti? Teraz sa síce pripravuje na štúdium scenografie, ale s bábkami sa zblížil už ako žiak základnej školy. Navštevoval známy bratislavský klub GONG a pod vedením Marice Mikulovej sa naučil oživiť bábky. Jeho krátke predstavenie, **Gasparko si stavia domček** sa v Bibiane počulo nielen deťom, ale aj dospelým, ktorí ich správač zdieľali.

A za všetky tieto pekné chvíle i zážitky patrí vďaka inžinierovi Rymarenkovi a organizátorom výstavy. Bol to naozaj dobrý nápad, oživiť zabudnutú tradíciu rodinného bábkového divadla. Ako a kedy sa začala formovať táto zbierka? Bezprostredným impulzom bol článok Vladimíra Pred-

Vstúpte prosím... do ríše bábok Ožívajú v našich rukách

Ján Kocman s gasparkom pred paravanom so svojimi malými divákmi
Snímka Ján Luky

merského o dejinách slovenského bábkového divadla roku 1965. Hovorí sa v ňom, že jeho rozvoj nastal najmä po roku 1948, po vyjedení nového divadelného zákona.

Pretože z vlastnej skúsenosti poznal tento banksobyrský rodák, že to bolo inak, začal sledovať historické pramene a zhromažďovať predmety – základ budúcej kolekcie. Sam bol od roku 1951 vedúcom a režisérom bratislavského súboru Radosť a po skončení aktívnej činnosti, ktorá sa práve vďaka spomínanému zákonu dostala na ideologické základy, sa venoval zbieraniu bábok a časlo celkom rozpadnutých divadielok po celom Slovensku. Ako projektant chodieval aj do Čiech a odtiaľ získal tiež niekoľko vzácných exponátov, ale aj dobrých rád pri ich opravovaní či obnove.

Prvé pamiatky na bábkové divadlo na našom území siahajú ďaleko do minulosti, najmä na

územie Spiša a banských miest. Nemeckí kolonisti priniesli so sebou tzv. Pašiové hry, ktoré sa uvádzali v čase sviatkov v kostoloch. Najstaršiu pamiatku našli zamurovanú v kostole v Levoči a o voľčo mladšiu v Trnave. O tom by sa viac dalo dozvedieť z cirkevných archívov.

Neskôr sa bábkové divadlo dostalo do civilných priestorov a venovali sa mu najmä v cechoch. Táto kultúrna aktivita minulosti nie je u nás preskúmaná. Postupne som v archívoch nachádzal dôkazy, že tieto tradície sa u nás vyvíjali už v dávnej minulosti. V období Bachovho absolutizmu prichádzali na územie dnešného Slovenska česki fudovi bábári, ktorí hrali svoje predstavenia po česky. Malo to veľký význam pri šírení osvetly najmä na vidieku. Okrem obrodeneckých

hier uvádzali tiež talianske a francúzske diela, ktoré si prispôbovali podľa svojich možností a predstáv.

Cieľom výstavy v Bibiane je, aby sa deti i ostatní návštevníci oboznámili s tým, ako naš otcovia hrali svojim deťom či vnukom bábkové divadlo. Chceli by sme obnoviť tieto rodinné tradície, ktorým sa venovala voľakedy aj dorastajúca mládež. Myslím si, že tvorba bábkového predstavenia, keď k nemu každý prispieva svojím dielom (modelovanie bábok, ich „obliekanie“ zručnejší vyreží nábytoček, nakreslia kulisy, a nakoniec uprinná radosť detí – to všetko dáva človeku pocit sebarealizácie a uspokojenia.

Ak sa vám zapáča rodinné bábkové divadlo a chceli by ste sa mu venovať, ponúkame vám službu novovzniknutej firmy Igora Rymarenka **Marioneta** (Križná 58, 821 08 Bratislava). Okrem informácií v nej dostanete napríklad názov, ako s zhotovením miniatúrny nábytok pre bábkové divadlo a s predajom bábok ochotne vypožičko Križnicko pectvo na Križnej ulici 60 (oproti tržnici) v Bratislave.

Vyznanie Gustáva Valacha

Encyklopédia dramatických umení Slovenska 2 (M–Ž) predstavuje popri iných výrazných osobnosťach našej hereckej obce – Gustáva Valacha (1921). Aj na tomto nevelkom priestore sa z bohatého spektra jeho divadelných, filmových i rozhlasových postáv vynára veľkosť jeho hereckého majstrova. Členom činohry SND v Bratislave je od roku 1946 (s prerušením na tri roky) – podnes.

Vzácnny mi je každý kút Slovenska

● V rámci spomínaného „prerušenia“ v rokoch 1959–62 ste vystupovali v úlohe barietu. Nie však na scéne, ale v „reáli“ – v Pozemných stavbách. Môžete nám povedať prečo?

– Držaf v myslí príčinu takéhoto rozhodnutia by bolo nerozumné. Ono ide na vrub vtedajším mocným. Ale stretnutie s inými ľuďmi, jednoduchými, ale vzácnymi, stálo za to. Bol som pre mocných iba buriak, ktorý fahal loď mocných a este proti prúdu. Spieval a ješ mi museli dať. A burlikom som zostal.

● Galéria postáv, ktoré ste v divadle stvárňali, je nezvyčajne pestrá: v antických, klasických i v hrách zo súčasnosti. Zvlášť presvedčivo vyzneli vo vašom podaní ľudia z dediny, pracovití a zároveň zanovní slovenskí roľníci. Čo pre vás znamenajú rodné Hontianske Nemce?

– Len rodnú dedinu. Od ľudovej školy až do maturity bol som „pančatom“, mestským dieťaťom v Banskej Štiavnici. Hlboko vo vedomí zostala však láska k slovenskému vidieku.

Ak sa ma niekto spýta, odkiaľ som, odpoviem: zo Slovenska. A tak nie som Hontan či Oravec, Kysučan, Lipták, Východniar, Gemerčan, ale Slovak. A vzácnny mi je každý kút Slovenska. Nenahraditeľný.

● Za svojich študentských čias ste sa aktívne venovali ochotníckemu divadlu. Myslite si, že neprofesionálna scéna môže niečo dať aj dnešnej mládeži?

– Isto! Otázka znie, aký repertoár si zvolia.

● S rozhlasovým mikrofónom ste sa zoznámili veľmi dávno a ostali ste mu verný podnes. Poslucháči radi počujú váš neopakovateľne zafarbený hlas. Spomínali ste, že voľčo nahravate v Slovenskom rozhlase. Prezradíte o čo ide?

– Jozef Ciger Hronský: Svet na trasovisku – páť pokračovaní na čítanie. J. Holly: Vianočná zahrada a pre hudobnú redakciu čítanie Žalimov.

● Často ste nadržali vo filmových ateliéroch i televíznych štúdiách. Obsadzovali vás tiež v Prahe na Barrandove. Ako na vás pôsobil terajšia rozzeraná hladina našich vzájomných vzťahov?

– Film? Pri mojom poslednom filme pre Barrandov, asi v roku 1981, vo vzťahu ku mne sa vytrútil príznak antagonizmu. Do dnešného dňa neviem prečo. Pre slovenský film som bol nezáujímavý. A že som nadržal filmy pre Barrandov, som českým režisérom vďačný.

● Vaše herecké umenie má široký záber: od psychologicky náročných postáv až po

Snímka Jozef Vallo

úspešne zvládnuté komediálne úlohy. Čo pre vás znamená humor, dobrý vtip?

– Iskrenie rozumu i ducha. Bez neho sa ťažko filozofuje i žije. Ako povedal G. K. Chesterton: „Nie je vlastnosťou pesimistu, ale revolucionárov od Izaiáša až po Shellyho. Sú oni ohrdení milenci ľudstva.“ Len nie vtip a humor dadaizmu.

● Nepripravujete v činohre SND nejakú novú premiéru?

– Nie! Som ešte v stave živých SND. Ale poviem na rovinu: musím odísť do penzie, pretože Národné divadlo už nie je národným divadlom, ale pretranzponovanou ľudovou scénou, ktorej členovia si pravdepodobne nevedia uvedomiť, že nad Národné divadlo už niet vyššieho pojmu, ale ani lepšieho divadla.

● Na Slovensku vládne teraz netolerantnosť a nesvornosť. Čo by podľa vás mohlo pomôcť odstrániť svary?

– Protuberancia duchovného sinka nad slovenskú a vari i českým národom. Ak budeme parodoxovať jedinú autoritu na tejto zemi, autoritu „triedneho priateľa“ – Boha – k protuberancii, k výbuchu duchovného sinka nedôjde. A z toho je môj žiaľ!

Stranu pripravila: OLGA MOCKOVČIAKOVÁ

ZELENÁ FARMÁCIA

LEATON®

Na našom trhu
nový preparát

Len malý dúšok k Vašej pohode

Dodáva: **DRUG IMPEX**, spol. s r. o., Cintorínska 21, 814 51 Bratislava

Vyrába:
KABI PHARMACIA
(Švédsko)

Ubúdanie síl často nie je znakom staroby, ale postihuje aj mladých ľudí. Tento symptóm, ako aj nechuť do života a molatnosť sú signálom nedostatku vitamínov.

Vitamínové tonikum (obsahuje vitamíny A, B1, B2, B5, B6, faktor PP, B12, C, D2, E, coffein, vinum vermouth)

Účinkuje posilujúco na organizmus a vyvoláva dobrý pocit
Obsah 500 ml
Užíva sa 3x denne
1 polievková lyžica
Cena: 260,- Kčs (aj na dobierku)

Žiadajte vo Vašej lekárni

PIATOK

slobodný

SLOBODNÝ PIATOK – nezávislý demokratický týždenník. Vydáva F. F. PRESS, spol. s r. o. Šéfredaktor JOZEF SITKO, zástupcovia šéfredaktora Peter Brihovič a Štefan Šugár. Grafická úprava Eva Danielová. Redakčná rada: Slavo Kalný (predseda), Jan Budaj, Imrich Demovič, Oto Fülöp, Doc. PhDr. Jitka Kánsky, PhDr. Robert Roško, Jozef Sitko, Doc. PhDr. Jan Sand, CSc., PhDr. Št. Smeič, PhDr. Irena Štrombová.

Redakcia: Cintorínska 21, 811 08 Bratislava. Telefón: 537 28, 513 97. Telefax: 07/562 33. Inzerčné oddelenie: Cintorínska 21, 811 08 Bratislava. Telefón: 510 87. Telefax: 07/562 33. Rozsah: 16 strán. Predplátne na rok 1992: štvrtročné 39,- Kčs, polročné 78,- Kčs a ročné 156,- Kčs. Rozširuje PNS a kolportéri. Vytlačil DANUBIAPRINT, s. p., závod 02, Bratislava, Martonovičova 21. Registrácie číslo 22/50. Nevyžiadane rukopisy nevracame.